

Enrico Deiano

Vem tänker på innovation i pandemins spår?

Närmare 90 procent av västvärldens ökning i BNP per capita sedan 1870 kan hänföras till innovationer.¹ Den största delen av dessa har tagits fram av oberoende entreprenörer. Innovation och entreprenörskap är därmed en samhällskritisk resurs som vi ska vara rädd om, inte minst i kristider med stor ekonomisk omvandling.

Pandemin sätter just nu djupa spår och ekonomin kommer att förändras i grunden. Hitintills har inte de långsiktiga effekterna och riskerna med ett stukat och innovativt entreprenörskap diskuterats särskilt mycket i krisens spår. Tonvikten har legat på efterfrågekollapsen för restauranger, turism och transport, och det är gott nog. Men det är dags att lyfta debatten hur krisen slår på innovativa små och medelstora företag. De är oerhört viktiga för tillväxten, inte minst för en liten öppen ekonomi som den svenska.

Utifrån forskningen vet vi en hel del om krisers effekter på sysselsättning, vinster och verkningssgraden av finans- och penningpolitiska åtgärder på ekonomin. Men vi vet inte lika mycket om ekonomiska krisers effekter på innovation och entreprenörskap.

1. Baumol, W.J. (2010), *The Microtheory of Innovative Entrepreneurship*, Princeton, NJ: Princeton University Press.

Vad säger forskningen om historiska kriser?

Viss vägledning får vi historiskt, till exempel av effekterna på det teknologiska entreprenörskapet under den amerikanska 30-talskrisen. En ny studie har lyckats följa krisens effekter på patentering såväl före, under, som flera decennier efter att krisen ebbat ut (se Babina, Bernstein och Mezzanotti, 2020²). Det är förvisso välkänt att patent har brister som indikator på innovation men avspeglar ändå teknikutvecklingen i företag. Med nya metoder går det dessutom att bedöma patentens teknik- och innovationshöjd.

Vad var då resultaten? Teorin säger att en kris medför en nedgång i innovationsförmåga då enskilda uppfinnare eller företag får finansiella problem och måste dra ned på verksamheten och minska sina investeringar.³ Men en kris öppnar även upp för nya tekniska- och affärsmässiga möjligheter, något vi även ser i coronakrisens spår, bland annat genom snabb utveckling av nya appar och distributionssätt av mat, utbildning och andra tjänster.

Föga förvånade upptäckte forskarna att patenteringen minskade med tio procent men den ändrade också form. Före krisen var det universitet och stora företag som stod för den mesta patenteringen. Men under krisen, 1929–1933, ökade antalet patent av enskilda innovatörer snabbt. Liknande mönster observerades under finanskrisen 2008. En europeisk studie fann att före krisen var det de existerande stora företagen som investerade mest i innovation, efter krisen hade nya och mindre företag tagit över storföretagens roll (Archibugi, Filipetti och Frenz, 2013⁴).

De amerikanska forskarna observerade även en viktig indirekt effekt på patenteringen. Visserligen sjönk den aggregerade patenteringen men de nya patent som beviljades hade mycket hög kvalitet - så hög att de kom att citeras av andra patent 50 år senare. De patent som utvecklades i krisens skugga hade alltså en större teknik- och innovationshöjd än patenten före krisen. De nya patenten ledde även till etablering av nya företag eller köptes upp av stora lokalt baserade företag, ofta tillsammans med entreprenören som ägde patenten.

En annan skillnad var att de nya innovationerna huvudsakligen finansierades av rika investerare och aktiemarknaden snarare än av banker som hade varit dominerande finansiärer innan krisen.

Vilka lärdomar kan vi dra idag och inför framtiden?

Det är naturligtvis svårt att dra alltför stora växlar av historiska exempel. Men översatt till dagens språkbruk var det affärsänglar, riskkapital och rika personer (dåtidens Bill Gates), inte banker och banklån, som finansierade de nya högkvalitativa innovationerna.

2. Babina, T, Bernstein, A, and Mezzanotti, F. 2015. Crisis Innovation, https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3567425

3. Hall, R. E., 2015. Quantifying the lasting harm to the US economy from the financial crisis. NBER Macroeconomics Annual 29, 71–128.

4. Archibugi, D, Filipetti, A and Frenz, M. 2013, Economic crisis and innovation: Is destruction prevailing over accumulation? Research Policy, 2013, Vol. 42, Issue, 2, 303-314.

När detta skrivs har 30 000 nya startups försvunnit sedan den 11 mars i USA⁵. Vi kan idag se att många teknikintensiva små och medelstora företag normalt dras med låga intäkter, höga kostnader och svagt kassaflöde i tidiga faser. I krisens spår förstärks detta. Dessutom finns det en risk för att långsiktiga forskningsuppdrag skjuts upp då dessa bolag är viktiga leverantörer av kunskap och innovationer i värdekedjor med intensiv samverkan mellan företag, kunder, leverantörer, universitet, myndigheter och nyckelpersoner.

Vi kan ta Life Science som ett illustrativt exempel. Banklån står för endast två procent av Life Science-bolagens finansiering i Sverige. Istället är det privat riskkapital och finansiering via aktiemarknaden som står för kapital för att främja framför allt nya och riskfyllda idéer. Krisen medför att aptiten på risk på riktigt nydanade innovation kan minska. Det krävs då nytt ägarkapital vilket försvåras av börsnedgången. Om bolagen går i konkurs riskerar dessutom viktiga patent att förloras eller köpas upp av andra.

En central fråga är därför: Hur håller man igång både innovationsförmågan och finansieringen av densamma under och efter krisen.

Vilka policyförslag främjar tekniskt entreprenörskap och innovation?

Det tekniska entreprenörskapet är inflätat i ovan beskrivna ekosystem. Det finns därför inget alexanderhugg som löser alla problem, det är många marginaler och institutionella förutsättningar som kan och behöver påverkas för att ett entreprenöriellt ekosystem inte ska eroderas utan fortsatt utvecklas positivt.

Finansiering och tillgång till riskvilligt kapital kommer att vara lika viktigt nu som under 30-talskrisen. Det är välkänt att det svenska skattesystemet fortfarande premierar lån framför finansiering via "equity". Ta bara den långa diskussionen kring 3:12-reglerna där den rådande utformningen inte är till fördel för nyckelpersoner i svenska teknikföretag jämfört med andra länder. Det svenska skattesystemet är inte optimerat för den kreativa innovationsförmåga som finns i små- och medelstora företag.

Samtidigt som svenska företag har dragit nytta av de reformer och regellättnader som gjordes under tidigt 90-tal har politiken halkat efter och blivit en bromskloss. Digitaliseringen erbjuder flera exempel på hur politiken och regler bromsar nyttan med teknisk utveckling och innovationer. Det entreprenörskap som ligger bakom digitala vårdtjänster har exempelvis behandlats styvmoderligt. Nätläkare är långt mer än ett videosamtal, det är en ny logik för hur delar av vården kan organiseras. Redan nu kan man se hur temporära regulatoriska frizoner gynnat förmågan att snabbare ta fram kliniska produkter när man lättat lite på regelbördan – man talar om "emergency approvals" som ett exempel på nyttan av en regulatorisk frizon.⁶

Det historiska exemplet reser också en aktuell fråga, nämligen den om utdelningsstopp i permitterande bolag. Om behovet av nytt ägarkapital ökar i krisens spår kan man fråga sig om utdelningsstoppet är en sådan bra idé? Hindrar det inte i själva verket strukturomvandling och förnyelse?⁷

5. <https://digital.di.se/artikel/over-30-000-startupjobb-i-usa-har-gatt-upp-i-rok>

6. <https://www.jenner.ac.uk/>

7. För diskussion om utdelningsstoppet se: <https://www.di.se/debatt/stoppage-utdelningar-slar-mot-forskning-och-pension/>

Om den nuvarande krisen ska lyckas föra med sig en framväxande innovationsförmåga behöver de små och medelstora teknikföretagen rusta sig för en ny ekonomisk verklighet. En av de största utmaningarna ligger i att skapa utrymme för lärande, experiment, regulatoriska frizoner och tillgång på riskvilligt kapital – precis som under 30-talskrisen.

Enrico Deiacco

Forskningsledare Entreprenörskapsforum
och affilierad forskare KTH

enrico.deiaco@entreprenorskapsforum.se

Tel 076-884 57 83

WWW.ENTREPRENORSKAPSFORUM.SE